

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه / رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه / رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه / رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب و یا نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب حسین امیری دانشجوی رشته ترویج و آموزش کشاورزی ورودی سال تحصیلی ۱۳۹۰ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آیین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هرگونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله براساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هرگونه اعتراض را از خود سلب نمودم.»

امضاء

۹۲/۷/۱۵

تاریخ

حسین امیری

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی-پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به دفتر نشر آثار علمی دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

“ کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته ترویج و آموزش کشاورزی است که در سال ۱۳۹۲ در دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر محمد چیدری و مشاوره جناب آقای دکتر عنایت عباسی از آن دفاع شده است”

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به دفتر نشر آثار علمی دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب حسین امیری دانشجوی رشته ترویج و آموزش کشاورزی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: حسین امیری

تاریخ و امضاء ۹۲/۷/۱۵

حسین امیری

تایید اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه ی نهائی پایان نامه آقای حسین امیری تحت عنوان :

بررسی نیازهای آموزشی و ترویجی انجیرکاران شهرستان پلدختر را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه ی علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	محمد چیدری	استاد	
۲- استاد مشاور	عنایت عباسی	استادیار	
۳- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	همایون فرهادیان	استادیار	
۴- اساتید ناظر: ۱- داخلی	مسعود بیژنی	استادیار	
۲- خارجی	عباس نوروزی	استادیار	

دانشگاه کشاورزی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی

عنوان

بررسی نیازهایی آموزشی ترویجی انجیرکاران شهرستان پلدختر

نقاش

حسین امیری

استاد راهنما

دکتر محمد چندی

استاد مشاور

دکتر عنایت عباسی

۱۳۹۲

پروردگارا:

نه میتوانم موباشان را که در راه عزت من سفید شد، سیاه کنم

و نه برای دستهای پینه بسته شان که شمره تلاش برای افتخار من است، مرهبی دارم.

پس توفیقم ده که هر لحظه شکر گزارشان باشم و ثنایه های عمرم را در عصای دست بودنشان بگذرانم.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم، این دو معلم بزرگوار که همواره بر کوتاهی و درستی من، قلم عنفوشیده و کریمانه از کنار غفلت هایم

گذشته اند و در تمام عرصه های زندگی یار و یاور بی چشم داشت برای من بوده اند

مشکر و قدردانی

سپاس خدای را که سخنوران، دستوران او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. و سلام و دورد بر محمد و خاندان پاک او، طاهران معصوم، هم آنان که وجودمان و مدار وجودشان است؛ و نفرین پیوسته بر دشمنان ایشان تا روز ستاخیر..

بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اجل از آن است که در مقام قدردانی از زحمات بی شائبه ی او، با زبان قاصر و دست ناتوان، چیزی بنگاریم. اما از آنجایی که تجلیل از معلم، سپاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش را تا این می کند و سلامت امانت های را که به دست سپرده اند، تضمین؛ بر حسب وظیفه و از باب "من لم یسکر المنعم من المخلوقین لم یسکر الله عزوجل": از استاد با کالات و شایسته؛ جناب آقای دکتر محمد حیدری که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از پیچ گلگی در این عرصه بر من دریغ ننمودند و زحمت راهمایی این رساله را بر عهده گرفتند؛ از استاد صبور و باتقوا، جناب آقای دکتر عنایت عباسی، که زحمت مشاوره این رساله را در حالی متقبل شدند که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه مطلوب نمی رسید؛ و از اساتید فرزاد و دلوز؛ جناب آقای دکتر سعید شینی و دکتر عباس نوروزی که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند؛ کمال مشکر و قدردانی را دارم. همچنین مراتب سپاس و امتنان خود را زحمات اساتید بزرگوار گروه جناب آقای دکتر حسن صدیقی، دکترهایون فرهادیان و همچنین دکتر غلامرضا زنگنه را که در محضر ایشان کسب علم نموده و توفیق شاگردی ایشان را داشته ام، صمیمانه ابراز می نمایم.

از دوستان و مهندسين عزيز آقايان محسن حيدري، لطيف محمدزاده، محمدرحيمي، اکبر نطفيني، عبدالرحيم عباسيان، محسن اميراني، فضل الله عزيزپور، محمدي لطفی، ايمان اميری، صادق صادقی مطلق، رضا اميری، حمير آزادی، محمدي اميراني، سعيد جليل، ميلاد تقی پور، محمد جواد دادفر، علی دهنو خلجی، محسن اسلامی و از مهندسين گرامي آزاده احمدوند، نجمه آتش زر، سميران نصيری، پناه خوشبو، سيمه ده حقی، فهيمه اميری، پريسا اميری، اعظم، طاهره وفاطه لرستاني، راضيه دلفان و کليه دوستاني که بنده را در انجام اين تحقيق ياری نمودند، کمال تقدير و مشکر را دارم.

باشد که این خردترین، بخشی از زحمات آنان را پاس گوید.

چکیده

این تحقیق با هدف شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران شهرستان پلدختر انجام گرفت. جامعه‌آماري تحقیق بر طبق آمار جهاد کشاورزی شهرستان پلدختر، شامل ۲۰۰۰ انجیرکار بود، که با استفاده از جدول کرجسی و مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب ۳۲۲ انجیرکاران به عنوان نمونه از هشت روستای انجیرخیز این شهرستان انتخاب شدند. این تحقیق به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ جمع‌آوری اطلاعات از نوع میدانی و به لحاظ تجزیه و تحلیل داده‌ها از نوع تحقیقات همبستگی- توصیفی است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای محقق ساخته بود که روایی آن توسط پانلی از اساتید گروه ترویج و آموزش کشاورزی و پایایی آن با انجام آزمون مقدماتی و به‌وسیله محاسبه آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف ($\alpha \leq 94$) تأیید گردید. در نهایت از ۳۲۲ پرسشنامه توزیع شده، ۲۷۴ پرسشنامه کامل و مناسب جهت انجام تجزیه و تحلیل تشخیص داده شدند. نتایج نشان داد که نیازهای آموزشی مراحل بازاریابی، فرآوری، داشت، پس از برداشت، برداشت و کاشت به ترتیب در اولویت اول تا ششم قرار گرفتند. نتایج مقایسه میانگین‌ها نشان داد که بین میانگین نیازهای آموزشی انجیرکاران با جنسیت، سطح تحصیلات، نوع شغل، نوع آبیاری، نوع مالکیت و شرکت در کلاس آموزشی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین رابطه معکوس و معنی‌داری بین نیاز آموزشی انجیرکاران و سطح زیرکشت، سابقه، میزان ارتباط، درآمد و میزان ارتباط با منابع اطلاعاتی وجود داشت، اما بین سن و نیازهای آموزشی همبستگی معنی‌داری مشاهده نشد. همچنین نتایج تحلیل عاملی نشان داد که مشکلات برداشت، فروش و داشت سه عامل اول تا سوم بودند که توانستند حدود نیمی از تغییرات واریانس کل متغیرها را تبیین نمایند. با توجه به نتایج پیشنهاد شد که طراحی و تدوین برنامه‌های آموزشی به ترتیب در مراحل بازاریابی، فرآوری، داشت، پس از برداشت، برداشت و کاشت صورت گیرد و در انجام برنامه‌های آموزشی به ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای انجیرکاران توجه شود. همچنین در مرحله داشت و بازاریابی از روش‌های آموزش نظری مانند بحث غیر رسمی، پرسش و پاسخ و حل مسأله و در مرحله فرآوری و پس از برداشت از روش‌های نمایش نتیجه‌ای و نمایش طریقه‌ای استفاده شود.

کلمات کلیدی: نیازهای آموزشی ترویجی، نیازسنجی، مدل بوریچ، انجیرکار، تولید انجیر

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: طرح تحقیق	
۱-۱ مقدمه	۱
۲-۱ بیان مسئله	۱
۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق	۵
۴-۱ اهداف تحقیق	۶
۱-۴-۱ هدف کلی	۶
۲-۴-۱ اهداف اختصاصی	۶
۵-۱ محدوده‌های تحقیق	۷
۱-۵-۱ محدوده زمانی تحقیق	۷
۲-۵-۱ محدوده مکانی تحقیق	۷
۳-۵-۱ محدوده موضوعی تحقیق	۸
۶-۱ محدودیت‌های تحقیق	۸
۷-۱ تعاریف عملیاتی	۸
۱-۲ بخش اول: کلیات انجیر	۱۱
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش	
۱-۱-۲ مقدمه	۱۱
۲-۱-۲ گیاهشناسی انجیر	۱۱
۳-۱-۲ تاریخچه انجیر	۱۲
۴-۱-۲ ارزش غذایی انجیر	۱۳
۵-۱-۲ ترکیبات انجیر	۱۴
۶-۱-۲ خواص دارویی انجیر	۱۴
۷-۱-۲ وضعیت انجیر در جهان و ایران	۱۵
۲-۲ بخش دوم: نیاز و نیازسنجی	۲۱
۱-۲-۲ نقش ترویج و آموزش کشاورزی در توسعه کشاورزی	۲۱
۲-۲-۲ آموزش	۲۲
۳-۲-۲ نیاز	۲۲
۴-۲-۲ نیازسنجی	۲۶
۱-۴-۲-۲ نیازسنجی آموزشی	۲۷

فهرست مطالب

- ۳-۲ بخش سوم: مروری بر تحقیقات انجام شده ۳۴
- ۴-۲ چارچوب مفهومی تحقیق ۴۲

فصل سوم: طرح تحقیق

- ۱-۳ مقدمه ۴۵
- ۲-۳ روش تحقیق ۴۵
- ۳-۳ جامعه آماری ۴۶
- ۴-۳ تعیین حجم نمونه ۴۶
- ۵-۳ روش نمونه‌گیری: ۴۷
- ۶-۳ محدوده جغرافیایی تحقیق ۴۸
- ۷-۳ روش جمع‌آوری اطلاعات ۴۸
- ۸-۳ ابزار جمع‌آوری داده‌ها ۴۹
- ۳-۸-۱- بخش اول: نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران ۴۹
- ۳-۸-۲- بخش دوم: مشکلات تولید انجیر در زمینه‌های مختلف ۵۴
- ۳-۸-۳- بخش سوم: نیازها و منابع اطلاعاتی انجیرکاران ۵۶
- ۳-۸-۴- بخش چهارم: ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای انجیرکاران ۵۶
- ۹-۳ روایی و پایایی ابزار تحقیق ۵۶
- ۱۰-۳ متغیرهای تحقیق ۵۷
- ۳-۱۰-۱- بخش اول: متغیرهای مستقل ۵۷
- ۳-۱۰-۲- بخش دوم: متغیر وابسته ۵۷
- ۱۱-۳ فرضیه‌های تحقیق ۵۸
- ۱۲-۳ روش تجزیه و تحلیل آماری ۵۹
- ۳-۱۲-۱- آمار توصیفی ۶۰
- ۳-۱۲-۲- آمار تحلیلی و استنباطی ۶۰

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

- ۱-۴ مقدمه ۶۱
- ۲-۴- بخش اول: آمار توصیفی ۶۳
- ۴-۲-۱- جنسیت و تحصیلات ۶۳
- ۴-۲-۲- سن ۶۳

فهرست مطالب

۶۴	۳-۲-۴- سابقه انجیرکاری
۶۴	۴-۲-۴- درآمد سالیانه انجیرکاری
۶۵	۵-۲-۴- تعداد درخت
۶۵	۶-۲-۴- نوع شغل، مالکیت و نوع فروش
۶۶	۷-۲-۴- استفاده از کود شیمیایی و حیوانی و نوع آبیاری
۶۷	۸-۲-۴- اشتیاق به شرکت در کلاس، اطلاع از برگزاری کلاس‌ها و شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی
۶۷	۹-۲-۴- علاقمندی انجیرکاران به مکان برگزاری کلاس‌های آموزشی
۶۸	۱۰-۲-۴- علاقمندی انجیرکاران به زمان برگزاری کلاس‌های آموزشی
۶۹	۱۱-۲-۴- میزان ارتباط
۷۱	۱۲-۲-۴- محل کسب اطلاعات
۷۲	۱۳-۲-۴- زیرساخت‌ها
۷۳	۱۴-۲-۴- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی انجیرکاران
۷۹	۷-۱۴-۲-۴- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی انجیرکاران
۸۲	۱۵-۲-۴- اولویت بندی مشکلات انجیرکاران شهرستان پلدختر
۸۴	۱۶-۲-۴- تحلیل عاملی
۸۶	۳- ۴- بخش دوم آمار استنباطی
۸۶	۱-۳-۴- آزمون‌های مقایسه‌ای (F-test & t-test)
۹۷	۲-۳-۴- آزمون فرضیات رابطه‌ای
۹۸	۱-۲-۳-۴- آزمون همبستگی اسپیرمن و پیرسون
۱۰۲	۲-۲-۳-۴- رگرسیون چندگانه

فصل پنجم: خلاصه، بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۱۱۵	۱-۵- مقدمه
۱۱۵	۲-۵- خلاصه
۱۱۵	۱-۲-۵- مقدمه
۱۱۶	۲-۲-۵- اهداف تحقیق
۱۱۷	۳-۲-۵- روش تحقیق

فهرست مطالب

۱۱۷جامعه آماری	۴-۲-۵
۱۱۷روش نمونه‌گیری و حجم نمونه	۵-۲-۵
۱۱۷روش جمع‌آوری اطلاعات	۶-۲-۵
۱۱۸ابزار جمع‌آوری داده‌ها	۷-۲-۵
۱۱۸روایی و اعتبار ابزار تحقیق	۸-۲-۵
۱۱۸متغیرهای تحقیق	۹-۲-۵
۱۱۸فرضیه‌های تحقیق	۱۰-۲-۵
۱۲۰روش تجزیه و تحلیل آماری	۱۱-۲-۵
۱۲۰یافته‌ها	۱۲-۲-۵
۱۳۴بحث و نتیجه‌گیری	۳-۵
۱۴۲پیشنهادها	۵-۵
فهرست منابع	
پیوست‌ها	

فهرست جدول‌ها

- جدول (۱) ترکیبات موجود در ۱۰۰ گرم انجیر تازه و خشک * ۱۴
- جدول (۲) سطح زیر کشت انجیر در دنیا در سال‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۷ * ۱۶
- جدول (۳) میزان تولید انجیر در ده کشور برتر از لحاظ تولید (تن) * ۱۶
- جدول (۴) سطح زیر کشت، میزان عملکرد و تولید انجیر کشور طی سال‌های ۱۳۸۱-۱۳۸۷ ۱۷
- جدول (۵) میزان صادرات انجیر خشک و تازه و درآمد حاصل از آن در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ * ۱۸
- جدول (۶) استان‌های مهم تولید ارقام مختلف انجیر ایران * ۱۸
- جدول (۷) سطح زیر کشت، میزان تولید و عملکرد انجیر در سال زراعی ۱۳۸۷ * ۱۹
- جدول (۸) سطح زیر کشت، میزان تولید و عملکرد انجیر آبی در سال زراعی ۱۳۸۷ * ۲۰
- جدول ۱-۳ جامعه آماری و حجم نمونه آماری بر حسب انتساب متناسب ۴۸
- جدول (۲-۳) نیازهای آموزشی انجیرکاران در زمینه کاشت درخت انجیر ۴۹
- جدول (۳-۳) نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله داشت ۵۰
- جدول (۴-۳) نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله برداشت ۵۱
- جدول ۳-۵ نیازهای آموزشی انجیرکاران در زمینه بازاریابی ۵۱
- جدول ۳-۶ نیازهای آموزشی انجیرکاران در زمینه فرآوری انجیر ۵۲
- جدول (۷-۳) نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله پس از برداشت ۵۳
- جدول ۳-۸ مشکلات و تنگنای تواید انجیر در چهار زمینه داشت، برداشت، زیرساخت‌ها و بازاریابی ۵۶
- جدول ۳-۹ تفسیر میزان آلفای کرونباخ ۵۷
- جدول ۳-۱۰ ضرایب آلفای کرونباخ برای قسمت‌های مختلف پرسشنامه ۵۷
- جدول ۴-۱ انواع متغیرهای تحقیق و آماره‌های مناسب آنها جهت تحلیل در بخش توصیفی آمار استنباطی ۶۱
- جدول ۴-۲ انواع متغیرهای تحقیق همراه با نوع آزمون آماری مناسب در بخش آمار استنباطی ۶۱
- جدول ۴-۳ توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب جنسیت و تحصیلات ۶۳
- جدول ۴-۴ توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب سن ۶۴
- جدول ۴-۵ توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب سابقه انجیرکاری ۶۴

فهرست جدول‌ها

- جدول ۴-۶- توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب درآمد سالانه انجیرکاری..... ۶۴
- جدول ۴-۷- توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب سطح زیر کشت (تعداد درختان)..... ۶۵
- جدول ۴-۸- توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب نوع شغل، مالکیت، نوع فروش، ۶۶
- جدول ۴-۹- استفاده از کود شیمیایی و حیوانی و نوع آبیاری ۶۶
- جدول ۴-۹/۱- توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب اشتیاق به شرکت در کلاس، اطلاع از برگزاری و شرکت در آنها ۶۷
- جدول ۴-۱۰- توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب میزان ارتباط..... ۷۰
- جدول ۴-۱۱- توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب منابع کسب اطلاعات انجیرکاری ۷۱
- جدول ۴-۱۲- توزیع فراوانی انجیرکاران بر حسب نوع وسیله نقلیه و نگرش آنها نسبت به وضعیت موجود حمل و نقل ۷۳
- جدول ۴-۱۳- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران در مرحله کاشت ۷۴
- جدول ۴-۱۴- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران در مرحله داشت ۷۵
- جدول ۴-۱۵- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران در مرحله برداشت ۷۶
- جدول ۴-۱۶- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران در مرحله بازاریابی ۷۷
- جدول ۴-۱۷- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران در مرحله فرآوری ۷۸
- جدول ۴-۱۸- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران در مرحله پس از برداشت ۷۹
- جدول ۴-۱۹- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی ترویجی انجیرکاران ۷۹
- جدول ۴-۲۰- بندی مشکلات و تنگناهای تولید انجیر در شهرستان پلدختر از دیدگاه انجیرکاران ۸۳
- جدول ۴-۲۱- عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و واریانس جمعی ۸۴
- جدول ۴-۲۲- مشخصات عامل‌های استخراج شده از تحلیل عاملی ۸۵
- جدول ۴-۲۳- مقایسه میانگین نیازهای آموزشی بین انجیرکاران مرد و زن ۸۷
- جدول ۴-۲۴- مقایسه میانگین نیازهای آموزشی ترویجی مراحل مختلف تولید انجیر بین کشاورزان با شغل اصلی و فرعی .. ۸۸
- جدول ۴-۲۵- مقایسه میانگین نیازهای آموزشی انجیرکاران علاقمند و بی میل به شرکت در کلاس‌های آموزشی ترویجی ۸۹
- جدول ۴-۲۶- مقایسه میانگین نیازهای آموزشی انجیرکاران شرکت‌کننده و غیر شرکت‌کننده در کلاس آموزشی ترویجی ۹۰
- جدول ۴-۲۷- مقایسه میانگین نیازهای آموزشی بین انجیرکاران استفاده‌کننده از کانال و پمپ برای آبیاری باغات..... ۹۱
- جدول ۴-۲۸- مقایسه میانگین نیازهای آموزشی بین انجیرکاران با عرضه مستقیم محصول به بازار و فروش سر باغ..... ۹۲

فهرست جدول‌ها

- جدول ۴-۲۹- نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه میزان نیاز آموزشی انجیرکاران با مالکیت متفاوت باغ... ۹۳
- جدول ۴-۳۰- نتایج آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه میزان نیاز آموزشی انجیرکاران با سطوح مختلف تحصیلات..... ۹۵
- جدول ۴-۳۱- نتایج آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه میزان نیاز آموزشی انجیرکاران با سطوح مختلف ارتباط..... ۹۷
- جدول ۴-۳۲- رابطه بین سن انجیرکاران با میزان نیازهای آموزشی آنها در مراحل مختلف تولید انجیر..... ۹۸
- جدول ۴-۳۳- رابطه بین سابقه انجیرکاران با میزان نیازهای آموزشی آنها در مراحل مختلف تولید انجیر..... ۹۹
- جدول ۴-۳۴- رابطه بین سطح زیرکشت انجیرکاران با میزان نیازهای آموزشی آنها در مراحل مختلف تولید..... ۹۹
- جدول ۴-۳۵- رابطه بین درآمد سالیانه انجیرکاران با میزان نیازهای آموزشی آنها در مراحل مختلف تولید انجیر..... ۱۰۰
- جدول ۴-۳۶- رابطه بین میزان ارتباط انجیرکاران با منابع اطلاعاتی و میزان نیازهای آموزشی آنها..... ۱۰۱
- جدول ۴-۳۷- رابطه بین سطح تحصیلات انجیرکاران با میزان نیازهای آموزشی آنها در مراحل مختلف تولید انجیر..... ۱۰۲
- جدول ۴-۳۸- ضرایب همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته جهت ورود به معادله رگرسیون چندگانه..... ۱۰۴
- جدول ۴-۳۹- نتایج تحلیل رگرسیون، بررسی عوامل مؤثر بر نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله کاشت انجیر..... ۱۰۵
- جدول ۴-۴۰- میزان تغییرات R ، R^2 و R^2 ADJ جهت تعیین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در مرحله کاشت... ۱۰۵
- جدول ۴-۴۱- نتایج تحلیل رگرسیون، بررسی عوامل مؤثر بر نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله داشت انجیر..... ۱۰۶
- جدول ۴-۴۲- میزان تغییرات R ، R^2 و R^2 ADJ جهت تعیین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در مرحله داشت... ۱۰۷
- جدول ۴-۴۳- نتایج تحلیل رگرسیون، بررسی عوامل مؤثر بر نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله برداشت انجیر..... ۱۰۷
- جدول ۴-۴۴- میزان تغییرات R ، R^2 و R^2 ADJ جهت تعیین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در مرحله برداشت... ۱۰۸
- جدول ۴-۴۵- نتایج تحلیل رگرسیون، بررسی عوامل مؤثر بر نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله فرآوری انجیر..... ۱۰۹
- جدول ۴-۴۶- میزان تغییرات R ، R^2 و R^2 ADJ جهت تعیین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در مرحله فرآوری... ۱۰۹
- جدول ۴-۴۷- نتایج تحلیل رگرسیون، بررسی عوامل مؤثر بر نیازهای آموزشی انجیرکاران در زمینه بازاریابی انجیر..... ۱۱۰
- جدول ۴-۴۸- میزان تغییرات R ، R^2 و R^2 ADJ جهت تعیین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در مرحله بازاریابی..... ۱۱۱
- جدول ۴-۴۹- نتایج تحلیل رگرسیون، بررسی عوامل مؤثر بر نیازهای آموزشی انجیرکاران در مرحله پس از برداشت انجیر... ۱۱۱
- جدول ۴-۵۰- میزان تغییرات R ، R^2 و R^2 ADJ جهت تعیین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در پس از برداشت..... ۱۱۲
- جدول ۴-۵۱- نتایج تحلیل رگرسیون، بررسی عوامل مؤثر بر نیازهای آموزشی انجیرکاران..... ۱۱۳
- جدول ۴-۵۲- میزان تغییرات R ، R^2 و R^2 ADJ به منظور تعیین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته..... ۱۱۳

فهرست شکل‌ها و نمودارها

- شکل (۱) پراکندگی جغرافیایی منطقه مورد مطالعه ۷
- شکل ۱-۲: مدل مفهومی تحقیق..... ۴۵
- نمودار ۱-۴- توزیع درصد فراوانی علاقمندی انجیرکاران به مکان برگزاری کلاس‌های آموزشی..... ۸۶
- نمودار ۲-۴- توزیع درصد فراوانی علاقمندی انجیرکاران به زمان برگزاری کلاس‌های آموزشی..... ۸۷
- نمودار ۳-۴- توزیع درصد فراوانی استفاده انجیرکاران از منابع جهت کسب اطلاعات..... ۹۰
- نمودار ۴-۴- میانگین نیازهای آموزشی انجیرکاران در مراحل مختلف تولید انجیر..... ۹۸
- نمودار ۵-۴- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی بر اساس مدل کربی..... ۱۰۰

۱-۱ مقدمه

سرمایه انسانی به عنوان یکی از اساسی‌ترین عوامل تولید، دارای جایگاه ویژه‌ای در تولید و توسعه اقتصادی-اجتماعی هر جامعه‌ای می‌باشد. ضرورت هر اقتصادی برای اینکه بتواند فرایند توسعه را طی کند، این است که خود را به نیروی انسانی ماهر و متخصص مجهز نماید (غفارپور، ۱۳۷۴). توسعه منابع انسانی بی‌شک در گرو آموزش مناسب است. آلفرد مارشال^۱ اقتصاددان بزرگ بیان می‌کند که "علم و دانش قدرتمندترین موتور تولید است". اقتصاددانان بر این باورند توانایی‌های انسان بر اثر دانایی کسب می‌شوند و توان اکتسابی مانند دیگر کالاهای سرمایه‌ای است که برای آن باید سرمایه‌گذاری نمود. تعیین نقش سرمایه انسانی در اقتصاد به طور اعم و در بخش کشاورزی به طور اخص، از ضروری‌ترین نیازهای اقتصادی کشورهای جهان سوم است. از آنجا که بخش کشاورزی یکی از بخش‌های مهم اقتصاد کشورها می‌باشد و همچنین به دلیل به کارگیری حداکثر از منابع اولیه تولید (زمین و آب) با محدودیت این منابع برای افزایش تولید مواجه هستیم. بنابراین، تنها راه افزایش تولید، توسعه منابع انسانی و افزایش سطح آگاهی و مهارت کشاورزان از طریق آموزش شیوه‌های نوین کشاورزی برای به حداکثر رساندن میزان برداشت در واحد سطح است (زمانی‌پور، ۱۳۸۷). ترویج و آموزش کشاورزی به عنوان بخش مولد دانش و مهارت می‌تواند با بررسی نیازهای آموزشی و ترویجی کشاورزان و با طراحی یک برنامه‌ریزی صحیح رسالت خود را در بخش کشاورزی به خوبی ایفا نماید.

۲-۱ بیان مسئله

بخش کشاورزی یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی ایران است، چنانچه ۲۵ درصد تولید ناخالص داخلی، ۲۵ درصد صادرات غیرنفتی و ۲۵ درصد اشتغال را تشکیل می‌دهد. همچنین این بخش تأمین کننده بیش از ۸۰ درصد نیازهای غذایی کشور است. ظرفیت تولید کشاورزی در طی دو دهه گذشته بیش از سه برابر افزایش یافته است (توسلی و دیگران، ۱۳۸۶). بخش زراعت و باغبانی همواره بیش از ۵۵

1. Alfred Marshal

درصد از کل ارزش افزوده این بخش را تأمین می‌کند (ماهنامه اقتصاد، ۱۳۷۹). محصولات باغی با تولید بیش از ۱۷/۵ میلیون تن، اقتصادی‌ترین بخش کشاورزی ایران می‌باشد که این مقدار ۸۰ درصد صادرات کشاورزی کشور را شامل می‌شود. ایران هشتمین کشور تولید کنند محصولات باغی در دنیا می‌باشد، به طوری که در تولید محصولات پسته، انار، خرما، گردو، بادام، کیوی، گیلاس، زردآلو، انگور، سیب، بادام، مرکبات و انجیر رتبه‌های اول تا هفتم دنیا را به خود اختصاص داده است (ایانا، ۱۳۹۱).

درخت انجیر^۱ یکی از گونه‌های منحصر به فرد انجیر است که به طور گسترده‌ای در کشورهای گرمسیری و نیمه گرمسیری گسترش یافته و میوه‌ای خوراکی با ارزش تجاری بالاست (E. Irget et al., 2008). انجیر میوه‌ی شناخته شده‌ای است که به دلیل طعم و مزه‌ی جذاب و ارزش غذایی بالا بدلیل وجود خاصیت آنتی اکسیدان آن، به صورت تازه و خشک در سرتاسر جهان مصرف می‌شود (E. Freiman et al., 2012). بر اساس آمارنامه سازمان خواربار جهانی^۲ ترکیه مقام اول و ایران پنجمین تولید کننده انجیر دنیا محسوب می‌شوند (خبرگزاری فارس، ۱۳۸۹). در سطح کشور، استان لرستان دارای رتبه اول تولید انجیر سیاه می‌باشد (ذکایی، ۱۳۸۷). طبق آمار سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان، سطح زیر کشت انجیر آبی رقم سیاه در استان ۹۳۴ هکتار است (۲۰ درصد کل کشور) که متوسط برداشت انجیر در استان ۱۷۵۰۰ کیلوگرم در هر هکتار (مجموع ۱۶ هزار تن) است که این مقدار تولید ۳۶ درصد انجیر سیاه کشور را تشکیل می‌دهد (پیر حیاتی، ۱۳۸۹). این رقم نشان دهنده آن است که استان لرستان از متوسط کشور فاصله‌ی زیادی داشته و با توجه به پتانسیل‌های موجود، فضای زیادی برای فعالیت در این نوع محصول وجود دارد (ذکایی، ۱۳۸۷). شهرستان پلدختر بزرگترین تولید کننده انجیر سیاه در استان لرستان است، که ۸۰ درصد انجیر استان را شامل می‌شود و زمینه‌ی اشتغال و درآمدزایی بیش از ۲۰۰۰ خانوار این شهرستان را تأمین می‌نماید (نظری، ۱۳۹۱). این محصول در یک طیف ۴۰ کیلومتری بین شهر پلدختر و معمولان کشت می‌شود و بیشترین تراکم آن در منطقه زیودار می‌باشد که کشاورزان این منطقه صرفاً انجیر سیاه کشت می‌کنند. زودرسی محصول (۲۰ تا ۳۰ روز نسبت به انجیر سایر مناطق کشور و حتی

1. Ficus carica L.

2. FAO

کشورهایی مثل ترکیه) به دلیل شرایط مساعد آب و هوایی و عملکرد مناسب (۱۷/۵ تن در هکتار که ۲/۵ برابر میانگین کشوری است) دو ویژگی مهم و منحصر به فرد تولید انجیر سیاه در شهرستان پلدختر می باشد. این ویژگی ها می توانند به عنوان مزیتی برای صادرات این محصول به بازارهای خارجی و تأمین ارز به حساب آیند (مردای، ۱۳۹۱). اما با وجود پتانسیل بالای تولید انجیر در شهرستان پلدختر، مشکلاتی در زمینه تولید، حمل و نقل، بازاریابی و صنایع فرآوری این محصول وجود دارد.

آبیاری اکثر باغات انجیر موجود در این شهرستان به وسیله پمپ های آب دیزلی از دو رودخانه کشکان و مادیان رود تأمین می شود. خشکسالی های اخیر و کاهش چشمگیر میزان آب این دو رودخانه موجب جیره بندی آب در روستاهای این شهرستان گردیده و همچنین در فصل تابستان که اوج نیاز درختان انجیر به آبیاری می باشد، خشکی کامل رودخانه را برای روستاییان پایین دست شاهد هستیم. علاوه بر کمبود آب در این مناطق، طرح هدفمندی یارانه ها و افزایش قیمت سوخت (گازوئیل) مورد نیاز این ایستگاه های پمپاژ شخصی از ۱۶۰ ریال به ۱۶۰۰ ریال، هزینه ی هنگفتی را به باغداران تحمیل نموده است، که خود نیز باعث کاهش میزان آبیاری گردیده است. همچنین عدم ارتباط بین انجیرکاران این شهرستان با محیط علمی و دانش نوین کشاورزی و عدم برگزاری دوره های آموزشی در زمینه باغداری باعث شده است که این باغداران به همان روشی که گذشتگان انجیر را تولید می کردند، به تولید خود ادامه دهند.

در حالی که مرغوبترین انجیر سیاه ایران در شهرستان پلدختر تولید می شود، اما شاید کمتر جایی در کشور است که این محصول را به نام این شهرستان بشناسد. با وجود مرغوب و زودرس بودن انجیر در شهرستان پلدختر متأسفانه تاکنون هیچ گونه صنعت فرآوری و تبدیلی در این شهرستان برای فرآوری این محصول ایجاد نشده است تا همچنان باغداران این منطقه مجبور شوند که محصول تولیدی خود را به صورت خام و با بهایی به مراتب نازل در اختیار دلالان و واسطه های بازار این محصول قرار دهند. از آنجایی که میوه انجیر دارای ظرفیت ماندگاری پایین (حداکثر دو روز) بوده و انجیرکاران شهرستان پلدختر با اصول و شرایط انبارداری این محصول آشنا نبوده و همچنین به علت مشغله کاری زیاد در موقع برداشت این محصول، باغداران این شهرستان توانایی بازاریابی مناسب را نداشته و مجبور می شوند

انجیرهای خام خود را در سر مزرعه با قیمتی حدود یک چهارم قیمت بازار به دلالتان و واسطه‌ها بفروشند. از طرف دیگر، به دلیل نامناسب بودن راه‌های فرعی بین باغات روستا تا جاده اصلی، وجود ماشین‌های حمل و نقل و همچنین بسته‌بندی نامناسب، این محصول با کیفیتی خیلی پایین‌تر از کیفیت موقع برداشت وارد بازار شده که این به نوبه خود باعث افزایش ضایعات و همچنین افت قیمت آن می‌شود و تنها کسی که در این بین متضرر می‌شود کشاورز است.

صنایع تبدیلی یکی از سودمندترین ارتباطات بین دو بخش صنعت و کشاورزی است که می‌تواند علاوه بر کاهش میزان بیکاری در مناطق شهری و روستایی، زمینه‌ساز افزایش تولیدات، بهره‌وری، ایجاد فرصت‌های شغلی، تامین نیازهای اساسی و کاهش نابرابری‌های اقتصادی باشد. انجیر از جمله میوه‌هایی است که می‌تواند در صنایع تبدیلی مورد فرآوری قرار گیرد و فرآورده‌هایی از جمله مربا، مسقطی، شربت، شیر، مارمالاد، ملاس و سرکه از آن به دست آورد. با توجه به تولید انبوه این محصول و به‌منظور جلوگیری از ضرر و زیان باغداران و نیز ایجاد اشتغال، احداث صنایع تبدیلی ضروری و حیاتی است، ولی متأسفانه کشاورزان شهرستان پلدختر از صنایع تبدیلی، تکمیلی و فرآوری انجیر همچنان بی‌بهره‌اند.

همان‌گونه که گفته شد، شهرستان پلدختر مهمترین منطقه تولید انجیر سیاه استان لرستان می‌باشد که اقتصاد جمع‌کثیری از کشاورزان این منطقه به صورت مستقیم و غیر مستقیم به تولید این محصول وابسته است. ضعف‌های موجود در تولید، کاشت، داشت، برداشت، بازاریابی و فرآوری انجیر سیاه در شهرستان پلدختر ناشی از ضعف فن‌آوری و عدم آگاهی و آشنایی کشاورزان با فنون و قواعد تولید است. راه‌حل مناسب جهت برون‌رفت از این مسائل و مشکلات، آگاه‌ساختن و تجهیز کشاورزان به مهارت و دانش در مراحل مختلف تولید است. این امر جز از راه آموزش دادن این دانش و مهارت‌ها به‌واسطه ترویج و آموزش کشاورزی میسر نخواهد بود. آموزش یک سرمایه‌گذاری پربازده در فرآیند توسعه به ویژه توسعه انسانی در بخش کشاورزی و روستایی است، ولی این امر زمانی تحقق می‌یابد که آموزش متناسب با نیازهای واقعی بهره‌برداران و منطبق با شرایطی خاص آنها باشد. برای طراحی یک برنامه‌ریزی آموزشی اثربخش و کارآمد اعتقاد بر این است که این آموزش باید از جنبه‌های گوناگون پاسخگوی نیازهای فراگیران باشد تا آنها انگیزه لازم برای شرکت فعال در آموزش را داشته باشند. بنابراین، اولین و